

Vasa sjukvårdsdistrikt
Vaasan sairaanhoitopiiri

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2021

Tarkastuslautakunta 25.4.2022

Puheenjohtajan katsaus

Tämä arviointikertomus on viimeinen, joka annetaan Vaasan sairaanhoitopiirin toiminnasta. Meneillään olevan vuoden aikana arvioidaan 31.12.2022 toimintansa lopettavan Pohjanmaan hyvinvointialueen kuntayhtymän toimintaa.

Vuoden 2020 arviointikertomuksen katsauksessa aloitin mainitsemalla isot haasteet, jotka olivat olleet ajankohtaisia vuoden aikana: pandemian tuomat haasteet ja Pohjanmaan hyvinvointialueen kuntayhtymän perustamisen valmistelutyöt. Nämä ovat leimanneet toimintaa myös 2021. Toimintaa on kuitenkin pystytty ylläpitämään huolimatta siitä, että sitä on pitänyt muuttaa ja rajoittaa pandemian takia.

Tarkastuslautakunta on työskennellyt koko toimikautta varten laadittavan arviointisuunnitelman ja ajankohtaisen budjettivuoden työohjelman pohjalta. Arviointityössä on käyty arviointikeskusteluja luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kanssa. Arviointikeskustelut ovat perustuneet etukäteen lähetettyihin kysymyksiin, joita keskustelujen aikana on täydennetty lautakunnan kysymyksillä. Yhteistyö on toiminut hyvin ja lautakunta on saanut tarkkoja ja antoisia esittelyjä kyseessä olevista toiminnoista. Siksi lautakunta on pystynyt muodostamaan kannan toiminnasta voidakseen arvioida kuinka toiminnan ja talouden tavoitteet on saavutettu.

Aster Bothnia-hankkeesta on tehty erillinen arviointi asiantuntijatehtävänä. Tiivistetyt kommentit tästä käyvät ilmi arviointikertomuksesta.

Tarkastuslautakunta nostaa myös tällä kerralla esiin tarpeen kehittää tavoitteiden asettamista ja tavoitteiden saavuttamisen seurantaa. Sitovien tavoitteiden lukumäärä valtuustoon nähden on pieni. Tavoitteiden saavuttamisen mittarit eivät ole riittäviä verrattuna muihin sairaaloihin Suomessa. Lautakunta katsoo, että tämä on huomioitava poliittisella keskustelulla uudessa organisaatiossa.

Tilinpäätös sisältää 10,8 miljoonan euron talousarvion ylityksen suhteessa valtuuston sitoviin määrärahoihin. Tilinpäätöksessä on selityksiä ylityksille, mutta budjettimuutoksia ei ole esitetty valtuustolle käsittelyä varten. **Lautakunta on myös todennut uuden asiantuntijajärjestelmän välttämättömyyden hallinnon ja päätöksenteon sekä läpinäkyvyyden helpottamiseksi.**

Kertomuksessa noteerataan, että odotus- ja hoitoaikoja koskevat tavoitteet on saavutettu. Henkilökunta myös suosittelee työpaikkaansa ja koulutuspäiviä pidettiin tavoitteiden mukaisesti. Toistaiseksi voimassa olevien työsuhteiden osuus täytti valtuuston tavoitteiden mukaisesti. Yhteensä 8 tavoitetta kahdestakymmenestä tavoitteesta saavutettiin arvosanalla ”hyvä”. Yhteensä 7 tavoitetta ei saavutettu ollenkaan, muun muassa taloudellisen kestävyys tavoite.

Lopuksi haluan kiittää lautakuntaa ja sen sihteerä hyvästä yhteistyöstä ja antoisista keskusteluista.

Kiitos myös luottamushenkilöille ja arviointikeskusteluihin osallistuneille virkamiehille, jotka ovat antaneet arvokkaan pohjustuksen lautakunnan arviointiin.

Kjell Heir, tilintarkastuslautakunnan puheenjohtaja

Sisällysluettelo

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2021	1
Puheenjohtajan katsaus	2
Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toiminta 2021	4
Arviointiprosessi ja tietolähteet	4
Sidonnaisuusrekisteri	5
Vuoden 2020 arviointikertomuksen käsittely	5
Yhteenveto vuodesta 2021 sekä toimenpide-ehdotuksia	6
Strategian ja strategisten tavoitteiden arviointi	6
Kuntayhtymän talouden arviointi	9
Kuntayhtymän henkilökunta	13
Kuntayhtymän hallinnon arviointi	15
Sisäinen valvonta ja riskienhallinta	15
Investoinnit	16
Loppukeskustelu ja allekirjoitukset	18
Lähteet	19

Tarkastuslautakunnan tehtävät ja toiminta 2021

Kuntalain 121 § mukaan tarkastuslautakunnan on vuosittain annettava arviointikertomus siitä, onko valtuuston toiminnalle ja taloudelle asettamat tavoitteet saavutettu kunnassa ja kuntakonsernissa. Tarkastuslautakunnan on myös arvioitava kuinka tarkoituksenmukaisesti toiminta on järjestetty. Sen lisäksi tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa, että tietoja jätetään kuntayhtymän sidonnaisuusrekisteriin kuntalain 84 §:n mukaisesti.

Kuntayhtymän tarkastuslautakuntaan kuuluu seitsemän vakinaista jäsentä, joilla jokaisella on yksi henkilökohtainen varajäsen. Vuoden 2021 kunnallisvaalin tuloksen perusteella Ruotsalainen kansanpuolue sai viisi paikkaa, Suomen sosiaalidemokraatit yhden paikan ja Kansallinen kokoomuspuolue yhden paikan. Valtuusto on valinnut tarkastuslautakunnan toimikaudelle 2021-2024 seuraavalla kokoonpanolla:

Vakinaiset jäsenet

Kjell Heir, puh. joht.
Bengt Kronqvist, varapuh.joht.
Jan Ray
Ulla-Maj Salin
Ulla Salmenheimo-West
Thomas Öhman
Anne-Marie Viinämäki

Henkilökohtainen varajäsen

Julia Sunabacka
Simon Holmstedt
Maria Palm
Marlene Ahlberg
Dan Jakobsson
Camilla Ribacka
Erkki Aro

Jan Ray oli kuntayhtymän hallituksessa 2021 aikana 31.7.2021 asti, mikä tarkoittaa, että hän on jäävi osallistumaan vuoden 2021 arviointikertomustyöhön. Rayn henkilökohtainen varajäsen Maria Palm osallistui hänen asemestaan arviointikertomusta laadittaessa.

Arviointiprosessi ja tietolähteet

Tarkastuslautakunnan arviointityö tapahtuu hyväksytyn ja koko toimikaudelle laaditun arviointisuunnitelman pohjalta. Vuosittaiset arvioinnin painopistealueet on määritetty suunnitelmassa. Erillinen työohjelma laaditaan vuosittain ajankohtaisen budjettivuoden arviointia varten. Tarkastuslautakunta arvioi ensisijaisesti kuntayhtymän tilinpäätöksen pohjalta, kuinka talousarvioissa hyväksytyt toiminnan ja talouden tavoitteet on saavutettu. Budjettivuoden aikana tarkastuslautakunta arvioi kuntayhtymän toimintaa tutustumalla elinten pöytäkirjoihin, keskustelemalla luottamushenkilöiden, viranhaltijoiden ja henkilökunnan kanssa, tarvittaessa vieraillemalla valituissa kuntayhtymän toimintayksiköissä ja tutustumalla eri selvityksiin.

Tarkastuslautakunta on pitänyt 9 pöytäkirjattua kokousta koskien toimintavuotta 2021, kuullut vastuullisia viranhaltijoita ja tutustunut eri vastuualueisiin työohjelman mukaisesti. Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja Kjell Heir on toiminut esittelijänä tarkastuslautakunnassa. Hans Becker (BDO Audiator Oy) on toiminut lautakunnan sihteerinä. BDO Audiator Oy on hoitanut

lakisääteisen tilintarkastuksen, vastaavana tilintarkastajana JHT, KHT Andreas Holmgård. Tilintarkastaja on antanut väliraportoinnin tarkastuslautakunnalle 27.1.2022. Loppuraportointi tehtiin 25.4.2022.

Vuoden aikana käytiin arviointikeskusteluja seuraavien luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kanssa:

- kuntayhtymän hallitus: hallituksen puheenjohtaja Hans Frantz, johtaja Marina Kinnunen, talousjohtaja Lena Nystrand, hallintojohtaja Juha Post.
- henkilöstöjaosto: jaoston puheenjohtaja Hans-Erik Lindqvist, HR-johtaja Ann-Charlott Gröndahl
- tekninen yksikkö: tekninen johtaja Ulf Stenbacka
- palvelualueiden edustajat: ylihoitaja Saija Seppelin (ensihoito), ylihoitaja Tanja Jaakola (psykiatria), ylihoitaja Lisa Sundman (avohoito) ja ylihoitaja Satu Hautamäki (sairaanhoidon tukitoiminnot)

Aster Bothnia-hankkeen erillinen arviointi tehtiin ja tehtävän asiantuntijana toimi Jari Lindholm.

Sidonnaisuusrekisteri

Kuntalain 84 § mukaan tarkastuslautakunta vastaa kunnan sidonnaisuusrekisteristä. Sidonnaisuusilmoitus on jätettävä tarkastuslautakunnalle, joka valvoo velvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Tarkastuslautakunta voi tarvittaessa kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään ilmoituksen, tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään ilmoitustaan. Vuoden aikana rekisteri tarkastettiin ja hyväksyttiin. Kaksi luottamushenkilöä ei kehoituksista huolimatta ollut jättänyt sidonnaisuusilmoitustaan.

Vuoden 2020 arviointikertomuksen käsittely

Kuntalain 121 § nojalla hallitus on velvollinen antamaan valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, johon arviointikertomus antaa aihetta. Tarkastuslautakunta selosti vuoden 2020 arviointikertomustaan 7.6.2021 pidetyssä valtuuston kokouksessa. Tarkastuslautakunta oli arviointikertomukseensa koonnut 20 havaintoa ja toimenpidesuositusta.

Edellisen tarkastuslautakunnan esille nostamien havaintojen ytimessä on, **että toiminnan tavoitteet on koettu vaikeasti mitattaviksi ja vaikeiksi arvioida sekä, että tavoitteiden oma seuranta (oma väliarviointi) ei ole ollut optimaalinen. Näistä on keskusteltu tarkastuslautakunnan arviointikeskusteluissa ja ne ovat edelleen osa ongelmaa, joka tarkastuslautakunnan mukaan vaikeuttaa toiminnan ohjaamista.**

Yhteenveto vuodesta 2021 sekä toimenpide-ehdotuksia

Vuosi 2021 on toinen vuosi peräkkäin, kun koronapandemia vaati muutoksia ja rajoituksia toiminnassa ja toimintayksiköissä. Sen lisäksi vuotta hallitsi valmistelut, jotka tehtiin ennen hyvinvointialueen aloitusta. Pohjanmaan väestölle on kuitenkin tarjottu erikoissairaanhoidoa, josta sairaanhoitopiiri vastaa ja kokonaisuutena toiminta on ollut tuloksellista ja tarkoituksenmukaista.

Tarkastuslatuakunta katsoo, että suurin kehitystarve on toiminnan tavoitteiden asettamisessa ja tavoitteiden saavuttamisen seurannassa. Talousarvion kahdestakymmenestä sitovasta toimintatavoitteesta saavutettiin 8 tai 40 prosenttia. Tarkastuslautakunta katsoo, että tavoitteita on ollut liian vähän toiminnan laajuuteen nähden ja, että omat itse valitut mittarit eivät tarpeeksi objektiivisesti osoita onko VKS paras Suomen sairaaloista. ***Katsomme, että tulevaisuutta varten tarvitaan poliittista keskustelua sitovien tavoitteiden tasosta valtuustoon nähden. Tätä tarkastuslautakunnan kaipaamaa keskustelua ei olla käyty valtuuston tasolla.***

Vuoden 2021 tilinpäätös sisältää 10,8 miljoonan euron talousarvion ylityksen verrattuna valtuuston sitoviin määrärahoihin. Ylityksestä on tehty selkoa tilinpäätöksessä, mutta tarkastuslautakunnan mielestä se on merkittävä. ***Tarkastuslautakunta katsoo, että talousarviota ei riittävässä määrin käytetä toimintaa ohjeistavana asiakirjana. Olemassa olevien sitovien tasojen takia valtuustolla on pieni tai melkein olematon mahdollisuus vaikuttaa toimintaan ja ohjata toimintaa.***

Kuntayhtymän hallinto ja päätöksenteko tarvitsee valvontaa ja ennen kaikkea asiankäsittelyjärjestelmää. Suuri osa päätöksenteosta koskien työhönottoa ja hankintoja tapahtuu viranhaltijoiden päätöksillä, joita ei julkaista kotisivulla. Meidän mielestämme tarvitaan myös keskustelua hankintavaltuuksista ja siitä, missä viranhaltijoiden ja hallituksen valtuuksien rajan on oltava.

Piirin tilivelvollisia elimiä ja viranhaltijoita ei ole määrätty kuntalain 125 § mukaisesti. Tiedot tästä eivät ole hallintosäännössä, talousarviossa tai tilinpäätöksessä. Tiedot talousarviosta vastaavista sekä heidän kelpoisuuksistaan ja valtuuksistaan puuttuvat myös. On erittäin perusteltua, että näistä vastedes sovitaan, koska uusi hyvinvointikuntayhtymä merkitsee toiminnallisesti ja taloudellisesti yhä suurempia monimutkaisia vastuualueita. Vastuullisten tilivelvollisten elinten ja viranhaltijoiden on saatava dokumentoitua tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Tämä on nostettu keskusteluun aikaisempien vuosien arvioinneissa.

Strategian ja strategisten tavoitteiden arviointi

Vuosi 2021 oli viimeinen vuosi, kun alueen erikoissairaanhoido oli erillään alueen perusterveydenhuollosta ja sosiaalihuollosta. Vuoden 2021 talousarvion valmistelutekstissä mainitaan, että tullaan keskittymään valmisteluihin, jotka on tehtävä ennen hyvinvointialueen toimintaa, mutta myös vahvasti keskittymään strategian toteuttamiseen.

Kuntalain 37 § mukaisesti kuntien on hyväksyttävä kuntastrategia, jossa ne päättävät toiminnan pitkän aikavälin tavoitteista. Syksyllä 2014 hyväksyttiin VKS2025 pitkän aikavälin strategisena toimenpideohjelmaksi. Ohjelmaa on viime vuosien aikana jalostettu nykyiseen muotoonsa. Kuntalain 37 § ei sovelleta kuntayhtymiin, joten strategialla ei ole samaa oikeudellista sitovuutta kuin esim. kunnassa, mutta koska valtuusto on hyväksynyt strategian, se tulee sitovaksi toiminnalle. Strategia perustuu edelleen seuraavaan kolmeen suureen osa-alueeseen: laatua asiakkaalle, henkilöstön suosittelu ja taloudellisesti kestävä.

Strategia on ollut sama usean vuoden ajan ja viitaten vapaaehtoisin hyvinvointialueen valmisteluun, joka tuli voimaan 1.1.2022 ja maakuntaudistukseen, strategian päivittämistä ei olla pidetty välttämättömänä. Käytössä olevat avainluvut, joilla seurataan tavoitteiden saavuttamista kolmesti vuodessa, ovat samat kuin edellisenä vuotena. Hallitus ja valtuusto ovat saaneet raportin näistä avainluvuista kolmesti vuodessa.

Vuosi 2021 on viimeinen vuosi, kun VKS 2025:tä tullaan käyttämään. Tämä tiedossa tarkastuslautakunta ei ota tarkemmin kantaa olemassa olevan strategian tarkoituksenmukaisuuteen ja toimivuuteen.

Tekstit kuvassa: Hyvissä käsissä.

Henkilökunta suosittelee: Vetovoimainen työpaikka ammattilaisille. Henkilökuntamme suosittelee työpaikkaansa. Koulutus- ja kehittämismyönteinen henkilöstö.

Laatua asiakkaille: Korkealaatuinen vaikuttava ja potilasturvallinen hoito. Suomen paras asiakaskokemus. Sujuva hoitoon pääsy. Kaksikielinen palvelu lähellä asiakasta.

Taloudellisesti kestävä: Kustannustehokas toiminta. Tuottavuudessa olemme kansallista keksitasoa.

LAATUA ASIAKKAALLE	HENKILÖKUNTA SUOSITTELEE	TALOUDELLISESTI KESTÄVÄ
Hyvän kohtaamisen ja potilas- ja asiakasturvallisuuden johtaminen.	Tulevaisuus on täynnä mahdollisuuksia. Tiimitymisen ja me-hengen tukeminen.	Prosessien kehittäminen tuottavimmiksi.
Yhden soiton periaate, jonot optimaalisiksi, kutsuaika lyhyeksi.	Esimiesten tukeminen johtamaan toimintaa haasteellisina aikoina.	Lähipalvelujen kehittäminen edelleen.
Aktiivinen asiakasviestintä, markkinointia toimintaa esitellen laajasti.	Rekrytointiin panostaminen.	Taloustietoisuuden ja -tietämyksen lisääminen, pienillä asioilla kokonaisuudessa merkitys.

Budjettivuoden strategiset kokonaistavoitteet ja näiden lopputulos

Strategian ja perussopimuksen lisäksi talousarvio ja toiminta- ja taloussuunnitelma ovat toiminnan tärkeimpiä ohjeistavia asiakirjoja. Valtuusto hyväksyi 30.11.2020 vuosien 2021-2023 toiminta- ja taloussuunnitelman. Talousarvioon sisältyy toiminnan ja talouden tavoitteet. Kuntayhtymän hallitus antoi kokouksessaan 27.4.2020 alustavat puitteet vuoden 2021 budjettityölle seuraavin lähtökohdin:

- Yksi VKS 2025 ohjelman tavoitteista on saavuttaa keskussairaaloiden keskimääräinen tehokkuus- ja tuottavuustaso. Tämä merkitsee VKS 2025 strategiaohjelman mukaan, että verrattuna vuoteen 2015 kustannuksia vähennettäisiin 11 prosentilla tai 19 miljoonalla eurolla vuoteen 2025 mennessä. Ohjelman mukaan vuoden 2021 aikana toteutettaisiin rakenteellisia muutoksia, jotka vastaisivat 1,54 miljoonaa.
- Koronapandemian vaikutukset ovat leimanneet suurinta osaa toiminnasta vuonna 2020, kevään aikana suuri osa elektiivisestä toiminnasta oli suljettava ja yleisesti ottaen volyymit ovat olleet pienempiä. Siksi 2020 ei ole edustava lähtökohta budjettityölle, vaan talousarvio on laadittu vuoden 2021 normaalimman toiminnan ja normaaliempien volyymien mukaan.

Vuoden 2021 talousarviossa oli yhteensä 9 strategista tavoitetta VKS 2025 ohjelman mukaisesti. Näiden tavoitteiden seuranta varten oli sovittu 20 sitovasta mittarista pilkottuna sairaala-, vastuualue-, ja palveluatasojen toiminnallisiin ja taloudellisiin erityistavoitteisiin vuonna 2021. Tilinpäätöksen toimintakertomuksesta käy ilmi kuinka toiminnalliset tavoitteet on toteutettu. Tilinpäätösraportin mukaan 40 prosenttia saavutettiin kokonaan. Alla oleva taulukko havainnollistaa tarkastuslautakunnan arvion tavoitteiden saavuttamisesta.

Strategisten tavoitteiden tulos esitellään s. 22-23 tilinpäätöksessä. Seuraavalla sivulla on taulukko, jossa yhteenveto tavoitteensaavutuksesta:

Yhteensä toteutuneet 20 tavoitemittarista

Tavoitteiden saavuttaminen

HYVÄ

Yhteensä 8 tavoitetta saavutettiin

Toteutusaste = 40 %

Odotusajat ja läheteiden käsittelyajat saavutettiin yleisesti ottaen

Henkilökunta suosittelee työpaikkaansa
Koulutuspäivät pidettiin tavoitteiden mukaisesti

Toistaiseksi otetun henkilökunnan osuus valtuuston tavoitteiden puitteissa

TYYYDYTTÄVÄ

Yhteensä 5 tavoitetta saavutettiin osittain

Toteutusaste = 25,0 %

Kielellinen palvelu

Asiakas suosittelee hoitopaikaksi
Potilas / asiakastyytyväisyys

Henkilöstö suosittelee hoitopaikaksi

HEIKKO

Yhteensä 7 tavoitetta ei toteutunut ollenkaan

Toteutusaste = 35 %

Taloudellisen kestävyys tavoitteita ei saavutettu

Käsihuuhdekulutuksen tavoitteita ei saavutettu

Influenssarokotekattavuuden tavoitteita ei saavutettu

Kuntayhtymän talouden arviointi

Budjetin sitovuustaso ja tulos 2021

Valtuuston hyväksymä budjetti koostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. Eri budjettiosien sitovuustasoista säädetään talousarviokirjan sivulla 13. Ennen valtuustoa sitovuustasoksi sovittiin oman toiminnan nettotoimintakulut, nettorahoitustuotot ja -kulut sekä nettoinvestointimenot.

Valtuuston sitovuustaso	Talousarvio 2020	Talousarvio 2021	Muutos %
Oman toiminnan nettotoimintakulut			
Toimintakulut	247 586 182	259 172 884	4,7
- Hoito muissa laitoksissa	-39 380 000	-47 700 000	5,9
Oman toiminnan toiminta kulut	208 206 182	217 472 884	4,5
Toimintatuotot ilman jäsenkuntien maksuos.	-40 962 425	-43 367 622	5,9
	167 243 757	174 105 262	4,1
Nettorahoituskulut			
Rahoituskulut	1 765 000	1 800 000	2,0
Rahoitustuotot	-180 000	-180 000	0,0
	1 585 000	1 620 000	2,2
Nettoinvestointimenot			
Investointimenot	72 387 280	87 173 000	20,4
Investointitulot	0	0	
	72 387 280	87 173 000	20,4
Lainakannan nettomuutos			
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	70 000 000	84 000 000	20,0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 310 600	-7 310 600	-12,0
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	1 400 000	1 400 000	0,0
	63 089 400	78 089 400	23,8

Vuoden aikana valtuusto käsitteli ja hyväksyi yhteensä 4,5 miljoonan euron muutoksen talousarvion investointibudjettiin.

2021 oli toinen sairaalan toimintaan vaikuttanut pandemiavuosi. Vuoden 2021 talousarvio laadittiin seuraavista lähtökohdista

- yksiköt suunnittelevat ja toteuttavat strategiset muutokset strategiasuunnitelman, suoritettujen auditointien ja sovittujen rakenteellisten muutosten mukaan,

- suoritteet ja tuotanto pidetään normaalilla tasolla, nykytilanteessa vertailuna vuoteen 2019 koska 2020 ei ollut vertailuvuosi,
- palkankorotukset ja palkan sivukulut on arvioitu sopimusten ja keskeisten ohjeiden mukaan, tarkistusmarginaali 2,6 % palkkatasosta per 30.4.2020,
- muissa laitoksissa annettavan hoidon määrärahat on budjetoitu samalle tasolle kuin mitä käyttö on ollut 2019 ottaen huomioon sen, että lähipalvelua kehitetään Pietarsaaren alueella siten, että ostopalvelutarve tulee olemaan vähäisempää,
- muiden ostopalvelujen, materiaalien ja tarvikkeiden sekä muiden kulujen määrärahat nollabudjetointiperiaatteella säästösuunnitelmat huomioiden,
- pyritään hillitsemään lisääntyntä tarvetta kalliisiin ostopalvelulääkäreihin yrittämällä löytää vaihtoehtoisia kestäviä ratkaisuja talousarvion lisäysten sijaan,
- jatketaan perus- ja erikoissairaanhoidon vapaaehtoisen integroitumisen suunnittelua erillisillä varoilla, jotka eivät kuormita erikoissairaanhoidoa, rakennuksille ja laitteille erillinen investointilista.

Ylijäämää ei budjetoitu, toiminta suunniteltiin pyrkimällä nollatulokseen.

Sairaanhoitopiiri on 8,86 miljoonaa euroa alijäämäinen etupäässä syksyn aikana päätetyn Aster Bothnia asiakas- ja potilastietohankeen arvonalentumisen takia. Arvonalentuminen on 6,8 miljoonaa euroa kun taas lääkäriresurssien osto on selitys lopulle alijäämästä. Käyttötalousarviossa oman toiminnan nettokustannusten sitova määräraha ylittyy 10,8 miljoonalla eurolla. Tilinpäätöksen mukaan käyttötalousarvion ylittymisen suurin syy on koronaan liittyvä hoito. Henkilöstökustannukset 2021 toteutuivat 99,4 prosenttisesti eli olivat kaiken kaikkiaan 115,3 miljoonaa euroa, joka on 0,7 miljoonaa euroa budjetoitua vähemmän. Lisääntyntä tarvetta ostaa kalliita lääkäripalveluja ei sen sijaan onnistuttu hillitsemään. Ostetut palvelut ylittivät budjetoidun 17,6 miljoonalla eurolla eli 17,6 %. Laboratoriopalvelut olivat suurin yksittäinen ylitys 8,4 miljoonalla eurolla, joka sisältää suurimmaksi osaksi alueen terveyskeskuksiin välitetyt palvelut. 3 miljoonaa ylityksestä tuli tästä edelleen myynnistä, kun taas jäljellä oleva osa liittyy kokonaan covid-hoitoon ja testeihin omissa toiminnassa. Ostetut lääkäripalvelut ylittivät budjetoidun 2,8 miljoonalla ja hoito muissa laitoksissa 1,7 miljoonalla eurolla.

Valtiollista Koronatukea on myönnetty myös 2021 aikana ja pandemian aiheuttamat ylimääräiset nettokustannukset on korvattu kattavasti. Vaasan sairaanhoitopiirin osalta tuki vuonna 2021 oli 3,4 miljoonaa euroa. Koronaan liittyvistä korvauksista huolimatta budjettivarat eivät riittäneet oman toiminnan ylläpitämiseen.

	Talousarvio 2021	Tilinpäätös 2021	Poikkeama talousarviosta	%
Sitovat määrärahat				
Oma toiminta				
Toimintakulut	259 172 883	277 741 360,92	18 568 477,92	7,2
-hoito muissa laitoksissa	-41 700 000	-43 368 104,55	-1 668 104,55	4,0
Oman toiminnan toimintakulut	217 472 883	234 373 256,37	16 900 373,37	7,8
Toimintatuotot ilman jäsenkuntien maksuosuutta	-43 367 622	-49 463 733,73	-6 096 111,73	14,1
Oman toiminnan nettokulut	174 105 261	184 909 522,64	10 804 261, 64	6,2
Rahoitus				
Rahoituskulut	1 800 000	1 032 867,59	767 132,41	-42,6
Rahoitustuotot	-180 000	-2 274 431,23	-2 094 431,23	1163,6
Rahoitusnetto	1 620 000	-1 241 563,64	-2 861 563,64	-176,6
Investoinnit				
Investointikulut	91 673 000	57 204 466,94	-34 468 533,06	-37,6
Investointitulot	0	-111 167,17	-111 167,17	
Netto	91 673 000	57 093 299,77	-34 579 700,23	-37,7
Lainakannan nettomuutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	84 000 000	58 500 000,00	-25 500 000,00	-30,4
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-7 310 600	-631 588,00	6 679 012,00	-91,4
Lyhytaikaisten lainojen muutos	1 400 000	11 340 930,00	9 940 930,00	710,1
Netto	78 089 400	69 209 342,00	-8 880 058,00	-11,4

Rahoituksen, investointien sitovat määrärahat ja lainakannan muutos ovat valtuuston määräämillä tasoilla.

Talousarvion toteutumasta tarkastuslautakunta toteaa, että

- valtuuston mahdollisuudet ohjata toimintaa ja investointeja ovat pienet hyväksytyillä sitovuustasoilla ja sitovuustasoista on keskusteltava,

- kuntalain 110 § mukaisesti talousarvio on otettava huomioon kunnan toiminnassa ja taloudessa. Tarkastuslautakunta katsoo, että käyttötalousarvion ylitys (10,8 miljoonaa euroa) on iso ja talousarvion seurannan olisi pitänyt olla parempi,
- talousarviota ei käytetä riittävästi kuntayhtymän toimintaa ja taloutta ohjeistavana asiakirjana.

Taloudellinen vakaus ja kestävyys

Taloudellisen kestävyuden säilyttäminen on yksi piirin keskeisistä tavoitteista. Kuntayhtymä on kuntien jatke ja näin ollen taloudellinen kestävyys on arvioitava kokonaisvaltaisesta näkökulmasta. Kuntayhtymän tilinpäätöksestä voidaan todeta, että vakavaraisuus ts oman pääoman osuus kokonaisvaroista on alhainen, ainoastaan 20,4 %. Tämä merkitsee, että suurin osa kuntayhtymän varoista on rahoitettu lainoilla. Kuntayhtymän lainat 31.12.2021 olivat 185,8 miljoonaa euroa, mikä merkitsee suun. 1 055 euroa per asukas. Pohjanmaan kuntien velkaantuminen 31.12.2021 oli keskimäärin suun. 4 500 euroa. Jos kuntayhtymän velat siirrettäisiin kunnille velkaantuminen lisääntyisin keskimäärin 23 %.

Kuntayhtymän velkaantuminen on kasvanut voimakkaasti H-talon rakentamisen takia. Investointi on ollut tietoinen panostus, joka toivottavasti vähentää investointitarvetta tulevaisuudessa sekä parantaa ja tehostaa palvelua. Tarkastuslautakunta katsoo, että kuntayhtymän vakavaraisuus on alhainen nykytilanteessa, mutta että velkaantuminen toiminnan kustannuksiin nähden on linjassa kuntien kanssa. H-talon käyttöönotto tulee lisäämään poistoja huomattavasti, mikä tulee vaatimaan menojen säästämistä jossakin muussa, jotta talous pysyisi tasapainossa.

Kuntayhtymän henkilökunta

Oma henkilökunta on tärkein resurssimme ja strategiassa painotetaan henkilöstön viihtymistä ja tunteita, että he tekevät arvokasta ja tärkeää työtä. Tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus ja kaksikielisyys ovat tärkeitä tekijöitä. Samanaikaisesti osaavan ja pätevän henkilöstön saatavuus sekä henkilöstön hyvinvointi ovat merkittäviä riskitekijöitä. Sairaanhoidopiiriin vuoden 2021 henkilöstöraportti on laadittu ja käsitelty henkilöstöjaostossa 24.3.2022.

Vuoden 2021 palkkojen kokonaiskustannukset olivat 89,5 miljoonaa euroa. Tämä on vain vähäinen lisäys edellisvuodesta (2020: 89,4 miljoonaa euroa). Ostettujen lääkäripalvelujen kustannukset nousivat vuoden aikana 4,36 miljoonasta eurosta 4,89 miljoonaan euroon, mikä merkitsi 12 % lisäystä. Ulkopuolelta tulevien lääkäreiden ts konsulttilääkäreiden, päivystävien lääkäreiden ja ostettujen lääkäripalvelujen kustannukset osoittavat, että lääkäripula on tosiasia jatkossakin. Psykiatriassa on edelleen suuri pula virkalääkäreistä ja juuri psykiatriassa ongelma on koko maan käsittävä. Myös neurologiassa oli puutetta erikoislääkäreistä.

Vuoden 2021 lopussa perustettujen virkojen ja toimien lukumäärä oli yhteensä 1 896, mikä merkitsee 27 avointa virkaa edellisvuoteen verrattuna. Avointen virkojen prosentuaalinen jako kokopäiväisiin ja osapäiväisiin oli 91 % ja 9 %, mikä merkitsee, että se on edelleen muuttumaton.

Virat ja toimet 2020-2021 (31.12.2021)

					2020		2021		
	2019	2020	2021	Kokoaika	Osa-aika	Sivut.	Kokoaika	Osaika	Sivut.
Lääkäri	235	239	241	224	10	5	224	10	7
Hoitohenkilöstö	1 305	1 183	1 194	1 064	119		1 081	113	
Tutkimushenkilöstö	289	277	286	246	31		253	33	
Hallintohenkilöstö	84	89	92	88	1		91	1	
Huoltohenkilöstö	84	81	83	80	1		82	1	
Yhteensä	1 997	1 869	1 896	1 702	162	5	1 731	158	7
Muutos	6	-128	27	-107	-21		29	-4	

Henkilöstöressurssien seuranta henkilötövuosina (työsuhdepäivien lukumäärä miinus poissaolopäivät/360) osoittaa, että henkilötövuosien lukumäärä nousi ja oli yhteensä 16 verrattuna edellisvuoteen. Suurin lisäys (21 henkilötövuotta) oli hallinnossa ja myös hoitohenkilökunnan henkilötyövuodet nousivat vähän kolmella henkilötövuodella. Toisissa ryhmissä noteerattiin vähenemisiä.

HENKILÖTYÖVUODET 2021-2022

						Yhteensä			
2021	204	1161				267	123	78	1833
2022	207	1158				270	102	80	1817
	Lääkärit	Hoitohenkilöstö				Tutkimushenk.Hallintohenk.Huoltohenkilöstö			

Henkilöstöraportti sisältää myös lyhyen yhteenvedon poissaolomääristä. Toisin kuin 2020, jolloin suurin osa vuodesta oli aikaa, jolloin sairauspoissaolokynnys oli matala covid-19 pandemian takia, terveyteen liittyvien sairauspoissaolojen osuus lisääntyi organisaation työsuhdepäiviin nähden. Henkilöstöraportin lukujen pohjalta ei voida todeta mitään selvästi hälyttävää vuonna 2021.

Poissaolopäivät (kalenteripäiviä) suhteessa henkilöstön lukumäärään 202-2021 (31.12)

	2020	2021
Kuntoutustuki	1,7	1,2
Perhevapaat	21,9	21,9
Sairauteen liittyvät poissaolot	14,7	16,8
Työtaturmat	0,3	0,1
Vuosilomat	37,7	37,2
Muut	11,0	12,7
Yhteensä	87,3	89,9

Kuntayhtymän hallinnon arviointi

Hallintolainsäädännössä ja sen tulkinnassa säädetään hyvän hallinnon perusteista. Niihin kuuluvat muun muassa hallinnon oikeusperiaattet, jotka ohjaavat viranomaisten päätösharkintaa ja muuten asioiden käsittelyä. Julkisuusperiaate vahvistetaan Suomen perustuslaissa ja julkisuuslain tarkoituksena on edistää avoimuutta viranomaisten toiminnassa. Lain tarkoituksena on myös parantaa mahdollisuuksia saada tietoja viranomaisten käsittelemistä asiakirjoista. Julkisuuslakiin sisältyy myös määräyksiä salassa pidettävistä asiakirjoista (24 §). Lisäksi laki velvoittaa viranomaisia noudattamaan hyvää tiedonhallintatapaa.

Vuoden aikana keskusteltiin kuntayhtymän päätöksenteosta silloisen hallintojohtajan Juha Postin kanssa keskittyen julkisuuteen, omistajaohjaukseen, sisäiseen valvontaan ja kuntalain mukaiseen päätöksen tekoon. Kuntayhtymä on pitkän aikaa kaivannut asianhallintajärjestelmää, tämän puuttuminen on vaikeuttanut hallintotyötä. Tilintarkastaja on väliraportoinnissaan raportoinut esiintyvistä puutteista sekä siitä, että kuntayhtymä ei kaikilta osin täytä kuntalain vaatimuksia. Myös julkisuusperiaatteen noudattaminen on voinut vaarantua, kun esimerkiksi työhönottoa, palkkausta ja hankintoja koskevia päätöksiä ei olla julkaistu yleisessä tietoverkossa. Tarkastuslautakunta odottaa, että nämä asiat korjataan vuoden 2022 aikana.

Omistajaohjaus

Viime vuosien aikana sairaanhoitopiiri on ulkoistanut suuren osan tukipalveluja ja siksi on kehitetty omistajaohjauksen malli. Omistajaohjauksen hoitamista varten hallitus on siirtänyt toimivaltaansa alisteiseen yksikköön, omistajaohjauksen yksikköön. Yksikön tehtävänä on muun muassa valita edustajat yhtiökokouksiin ja hallitukseen, antaa ohjeita henkilöille, jotka edustavat kuntayhtiötä yhtiökokouksessa, seurata yhtiöiden toimintaa, antaa ehdotuksia toimenpiteistä, järjestää in-house yhtiöidemme sopimusten käsittely ja katsoa, että sopimukset ohjaavat palvelutuotantoa. Yksikkö raportoi hallitukselle. Strategiaa, tarkoitusta, vastuunjakoja ja omistajaohjauksen periaatteita on selvennetty vuoden 2021 aikana ja dokumentoitu kirjallisesti kahden ohjeen muodossa: omistajaohjauksen periaatteet ja direktiivi, jotka valtuusto on hyväksynyt.

Omistajaohjaukselle ei ole sitovia tavoitteita valtuustoon nähden toiminta- ja taloussuunnitelmassa. Vuoden 2021 toimintakertomus ei sisällä palautetta osaomistuksessa olevien yhtiöiden vaikutavuudesta ja niiden tuomeista eduista VSHP:lle. Edellisen toimikauden tarkastuslautakunta on nostanut tämän asian esille.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Toimintakertomus sisältää selvityksen sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Sisäisen valvonnan tarkoituksena on varmistaa, että tavoitteet saavutetaan, toiminta noudattaa lakeja, direktiivejä, ohjeita ja päätöksiä sekä, että resursseja käytetään tarkoituksenmukaisella ja kustannuksia säästävällä tavalla. Sisäiseen valvontaan kuuluu myös varmistaa, että päätöksenteko perustuu ajankohtaiseen, olennaiseen ja käyttökelpoiseen tietoon toiminnasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Vuoden 2021 aikana perustettiin oma yksikkö sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa varten. Yksikön

tehtävänä on auttaa hallitusta sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevien asioiden valmistelemissa.

Hyvinvointikuntayhtymään siirtymisen valmistelut leimasivat mennyttä vuotta 2021. Ohjausympäristö on konkretisoitunut uuden johtamisjärjestelmän luomisen ja vastuualuejaon myötä. Ohjausympäristöllä tarkoitetaan organisaatorakennetta, päätöksentekojärjestelmää, vastuun delegoimista sekä johtamistapaa. Myös nykyisiä käytäntöjä eri organisaatioissa on käyty läpi ja tämän yhteydessä muun muassa 1.1.2022 toimintaansa aloittavan uuden organisaation sääntöjä, ohjeita ja direktiivejä on uusittu ja yhdenmukaistettu. Työ jatkuu vuodenvaihteen jälkeen yksityiskohtaisemman valvontajärjestelmän luomisella.

Toimintakertomuksen mukaan suurempia puutteita sisäisessä valvonnassa ei ole huomattu vuoden aikana. Ulkopuolinen tilintarkastaja on testannut valvonnan vuoden 2021 aikana eikä ole raportoinut suuremmista puutteista.

Investoinnit

Potilastietojärjestelmä

Vaasan sairaanhoitopiiri on yhdessä kolmen muun sairaanhoitopiirin kanssa osallistunut yhteiseen hankkeeseen nimeltä Aster Bothnia, jonka tavoitteena oli hankkia asiakas- ja potilastietojärjestelmä. Keski-Suomen sairaanhoitopiiri on toiminut tämän hankkeen isäntäorganisaationa. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin valtuusto päätti kokouksessaan 15. lokakuuta 2021, että se ei jatka Aster-hankkeessa. Tämän päätöksen seurauksena Aster-yhteistyö päättyi kaikilta neljältä tilaajaorganisaatiolta.

Tarkastulautakunta päätti suorittaa erillisen hankkeen arvioinnin, jossa painopiste oli hankkeen hallinnossa. Todetaan, että tiedonkulku yleisesti ottaen voidaan katsoa tyydyttäväksi. Hankkeen vastuuhenkilöt ovat tiedottaneet hankkeen etenemisestä kirjallisesti konkreettisesti muodossa sekä osallistuneet hallituksen ja valtuuston kokouksiin sekä vastanneet asetettuihin kysymyksiin. Erityisesti todetaan, että lupa hankepäätökselle on hankittu kaikilta VSHP-jäsenkunnilta hankkeen käynnistämisen yhteydessä. Tämä valtakirja omistajakunnilta on hankittu ennen päätöksentekoa VSHP:ssä.

Tarkastus paljasti myös joitakin puutteita, muun muassa todettiin, että

- sairaanhoitopiirin oma tavoitteen ohjausprosessi suhteessa hankkeen laajuuteen on ollut riittämätön ja esimerkiksi budjettivastuuta ei ole määritetty,
- toiminnasta raportointi on tapahtunut alueellisen ICT-ohjausryhmän kautta, jonka pöytäkirjat sisältävät puutteita,
- hankkeesta vastaavan tehtäviä on suuressa määrin hoidettu InHouse-yhtiön 2M-IT:n kautta. Raportti osoittaa, että sairaanhoitopiirin ja yhtiön välisissä vastuukysymyksissä on esiintynyt epäselvyyksiä,
- hankkeen sisäinen valvonta- ja riskienhallintaprosessi ei ole ollut paras mahdollinen. Kuntayhtymän johdon puolelta ei ole tullut aktiivisia dokumentoituja ennalta ehkäiseviä valvonta- ja riskinhallintatoimenpiteitä.

H-talo ja suuremmat hankkeet, korjausvelka

VKS 2025 ohjelman toteuttaminen on vahvasti sitoutettu uuden hyvinvointialueen resurssien integrointin mukaan lukien alueellisten toimitilojen optimointi tulevaisuudessa. Uusi H-talo valmistuu syksyllä 2022. Bothnia High 5 projektialianssi rakentaa H-rakennuksen, jossa tulee olemaan sekä maakunnan että yksityisen sektorin järjestämät erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon palvelut. Projekti on ensimmäinen Pohjanmaalla, joka toteutetaan allianssimallin mukaan. Digitalisaation ja etäyhteyksien avulla tarjotaan palveluja tasapuolisesti asuinpaikasta riippumatta.

H-talon 145,6 miljoonan euron kokonaisbudjetista vähän alle 75 % on toteutettu 31.12.2021. Tarkastuslautakunta ei ole keskustelujensa aikana saanut viestiä siitä, että budjetissa tai aikataulussa ei pysyttäisi.

Yhteenveto suuremmista hankkeista	Hankkeen kok.budj.	Hankkeen kok.kust.	Poikkeamat budjetista	%
H-uudisrakennus, vuosina 2017-2022				
H-uudisrakennus	105 000 000	107 808 957	2 808 957	2,7
H-uudisrakennus KSL	25 000 000			
Infran siirto	9 800 000	293 757	-9 506 243	-97,0
Automaatiotekniikka	5 500 000			
Taide	300 000			
YHTEENSÄ	145 600 000	108 102 714	-37 497 286	-25,8
F-rakennus, vuosina 2015-2012				
Rakentaminen	21 300 000	16 633 562	-21 300 000	-100
Kiinteät rakenteet ja laitteet	1 500 000	31 892		
Välineistö		1 819 331	1 819 331	
YHTEENSÄ	21 300 000	18 484 784	-2 815 216	-13,2

Tekninen johtaja teki selkoa kuntayhtymän rakennusten hoidosta ja kunnossapidosta. Tarkastuslautakunnan saaman tiedon mukaan kuntayhtymällä oli 31.12.2021 yhteensä 142 000 m2 bruttopinta-alan kiinteistömässä. Runsaat 6 000 m2 on tyhjinä. Näistä 5 100 m2 odottaa joko purkua tai saneerausta, kun taas runsaat 900 m2 ovat tyhjiä muista syistä.

Vuoden 2020 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta nosti esille suosituksen, että Pohjanmaan hyvinvointialueen tulisi dokumentoida kiinteistöhallinta pilkottuna strategisena kiinteistöpolitiikkana. Covid-19-pandemia on radikaalisti muuttanut näkemystä siitä, missä työ voidaan suorittaa: etätö kotoa erityisesti hallinnollisissa tehtävissä vähentää klassisten henkilökohtaisten työtilojen tarvetta. Samanaikaisesti työnantaja voi vähentää ekologista jalanjälkeä. Tekninen yksikkö on laatimassa kiinteistö- ja toimitilastrategiaa, se tullaan saamaan valmiiksi toukokuussa 2022.

Johdon kanssa käytyjen keskustelujen aikana myös Huutoniemen kiinteistöistä on keskusteltu. Hyvinvointialue selvittää onko toimintaa, joka voitaisiin muuttaa Huutoniemen alueelle, erityisesti sellainen toiminta, joka nykyään toimii vuokratuissa kiinteistöissä.

Loppukeskustelu ja allekirjoitukset

Tarkastuslautakunta kiittää kaikkia luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita sekä asiantuntijoita, jotka ovat auttaneet lautakuntaa tässä arviointitehtävässä vuoden aikana ja ystävällisesti antaneet laajan asiantuntemuksensa lautakunnan käyttöön. Arviointityötä on leimannut suuri yhteistyöhalu ja hyvä keskusteluilmapiiri kuntayhtymän luottamushenkilöiden ja tilivelvollisten viranhaltijoiden kanssa. Arvioimme, että kaikki haluavat, että toiminta kehittyy mahdollisimman hyvällä tavalla olemassa olevista haasteista huolimatta.

Vuoden 2021 budjetin sitovista toiminnallisista tavoitteista saavutettiin tarkastuslautakunnan arvioinnin mukaan 40 prosenttia. Sitovia taloudellisia tavoitteita ei saavutettu, koska käyttötalousarviossa on 10,8 miljoonan euron ylitys. Valtuusto ei ole hyväksynyt poikkeamia toiminnallisista tarvoitteista ja taloudellisten tavoitteiden ylityksiä. Tarkastuslautakunnan arvioinnin mukaan tarvitaan poliittinen keskustelu sitovien tavoitteiden tasosta valtuustoon nähden.

Vaasassa 25. huhtikuuta 2022

Kjell Heir
ordförande

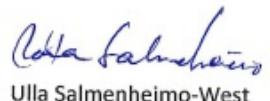
Bengt Kronqvist
vice ordförande

Maria Palm
ersättare

Ulla-Maj Salin
medlem

Ulla Salmenheimo-West
medlem

Thomas Öhman
medlem

Anne-Marie Viinamäki
medlem

Lähteet

Toimintasuunnitelma ja taloussuunnitelma 2021-2023

Tilinpäätös 2021

Henkilöstöraportti 2021

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2020

Kuntayhtymän pöytäkirja 2021

Tilintarkastajan väli- ja loppuraportointi 2021

Haastatteluja johtavien viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden kanssa, suoritettu 2021 syksyn ja 2022 kevään aikana.